Rocz. Nauk. Zoot., T. 49, z. 1 (2022) 37–48 *DOI: 10.58146/0y2d-6y95*

WPŁYW WYBRANYCH CZYNNIKÓW NA OCENY SKOKÓW LUZEM W STACJONARNYCH PRÓBACH DZIELNOŚCI OGIERÓW* *

Katarzyna Sochacka, Jacek Łojek, Anna Albera-Łojek

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Instytut Nauk o Zwierzętach, Katedra Hodowli Zwierząt, ul. Ciszewskiego 8, 02-786 Warszawa
Jacek Łojek ORCID: 0000-0003-4237-9154; Anna Albera-Łojek ORCID: 0000-0002-5710-3276;
Autor korespondencyjny: anna_albera_lojek@sggw.edu.pl

Abstrakt

Celem pracy jest ocena wpływu roku próby, wieku i rasy na wyniki ocen w skokach luzem wystawiane ogierom w czasie Kwalifikacji do Zakładu Treningowego, przez Kierownika Zakładu i Komisję w trakcie stacjonarnego treningu ogierów w latach 2011–2016. Badaniami objęto 74 trzy- i czteroletnie ogiery ras szlachetnych. W badaniu wykorzystano noty wystawione podczas Kwalifikacji do zakładu treningowego oraz po próbie końcowej (ocena Kierownika Zakładu Treningowego (ZT) i Komisji). Rok próby nie miał istotnego wpływu na oceny w czasie Kwalifikacji, ocenę Kierownika ZT i Komisji, podobnie jak wiek konia. Rasa okazała się czynnikiem warunkującym różnice istotne statystycznie jedynie w ocenie Kierownika ZT. Wysoce istotna korelacja zaistniała pomiędzy oceną w czasie Kwalifikacji a oceną Kierownika ZT w próbie końcowej, a także między oceną Kierownika ZT, a oceną Komisji.

Słowa kluczowe: skoki luzem, stacjonarne próby dzielności, ogiery ras szlachetnych

Wstęp

Unijne oraz krajowe regulacje prawne ściśle określają sposób prowadzenia chowu i hodowli zwierząt, odnosząc się np. do zasad prowadzenia ksiąg i rejestrów hodowlanych, oceny wartości użytkowej i genetycznej oraz dopuszczania do rozrodu (Martyniuk, 2013). Zwierzęta poddaje się ocenie wartości użytkowej w celu gromadzenia danych o poziomie cech istotnych z uwagi na wyznaczone cele hodowlane. Ocena wartości użytkowej, będąc istotnym kryterium selekcji, miernikiem wielkości postępu genetycznego oraz progresji w pracy hodowlano-selekcyjnej, stanowi źródło danych do szacowania wartości hodowlanej. Głównym celem hodowli koni ras

*Źródło finansowania badań – subwencja Katedry Hodowli Zwierząt.

szlachetnych jest doskonalenie cech pożądanych w określonych dyscyplinach sportu jeździeckiego lub pozyskiwanie koni wszechstronnych, użytkowanych w szeroko pojętej rekreacji (Borowska i Koza, 2017). Zróżnicowanie wykorzystania oraz selekcji ras zwierząt hodowlanych z rodziny koniowatych spowodowały, że wymogi stawiane podczas oceny wartości użytkowej oraz oceny genetycznej są ustalane indywidualnie dla każdej rasy (Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1012). Ocena wartości użytkowej ogierów obligatoryjna dla wszystkich ras i typów koni ras szlachetnych realizowana jest w zakładach treningowych, w próbach polowych, a także poprzez udział w tzw. próbach alternatywnych (wyczynowy sport konny, Mistrzostwa Polski Młodych Koni, wyścigi dla koni półkrwi). W Polsce schemat prób dzielności ogierów ras szlachetnych zakłada przeprowadzenie treningu wierzchowego lub zaprzęgowego. Próby organizowane są jako stacjonarne (konie przebywają w Zakładzie Treningowym do czasu oficjalnego zakończenia próby) lub polowe (mające formę kilkudniowej oceny). Stacjonarny trening wierzchowy trwa sto dni, zaś zaprzęgowy sześćdziesiąt. Cele realizowane przez Zakłady Treningowe to wyselekcjonowanie najlepszych osobników oraz przygotowanie młodych koni do dalszej kariery sportowej (Janicki i in., 2015). Programy hodowlane dla koni ras szlachetnych (rasy małopolskiej, wielkopolskiej, polski koń sportowy), zawierają metodykę oceny wartości użytkowej zróżnicowaną w zależności od wieku. Istotnym jej elementem są skoki luzem w korytarzu, będące próbą, która wpisała się również jako integralna część programów czempionatów, przeglądów hodowlanych oraz aukcji (Dudek, 2011). Prawidłowość oddawanych skoków jest wypadkową pracy grzbietu, kończyn tylnych, szyi i kłębu, równowagi, rytmu i chęci do skoku. Ocenie podlegają: rozwaga i sposób podejścia do przeszkody, siła odbicia i szybkość oderwania przednich kończyn od podłoża, ułożenie głowy, szyi i kłody podczas skoku (baskil), umiejętność złożenia przednich kończyn i „otworzenia zadu" (rozwarcia stawów skokowych), równomierność prowadzenia przednich kończyn, dynamika skoku, elastyczność grzbietu i szybkość powrotu do równowagi po skoku. Próba ukazuje naturalne predyspozycje skokowe młodego konia oraz umożliwia wstępną ocenę jego użytkowości wierzchowej. Thorén Hellsten i in. (2006), Olsson (2006) i Ducro (2011) stwierdzili istnienie silnej korelacji genetycznej (na poziomie 0,87–0,9) pomiędzy wynikami oceny skoków w korytarzu a późniejszymi rezultatami uzyskiwanymi w dyscyplinie skoki przez przeszkody. Podobnie Gerber Olsson i in. (2000) wykazali istnienie korelacji na poziomie 0,93 pomiędzy skokami luzem a wynikami skoków pod jeźdźcem, uznając je jako wysoce przydatne do celów selekcyjnych. Zdaniem Janczarek (2007) ocena predyspozycji skokowych młodego konia powinna bazować na analizie sposobu, w jaki pokonuje on przeszkody podczas skoków swobodnych.

W przypadku większości ras koni gorącokrwistych celem hodowli jest nie tylko pozyskiwanie koni do sportu jeździeckiego, ale również ciągłe doskonalenie ich predyspozycji do określonych dyscyplin jeździeckich (Thorén Hellsten i in., 2006). Analiza biomechaniki ruchu, charakterystycznych parametrów kinematycznych i dynamicznych np. punktu odbicia przed przeszkodą, podczas skoków luzem koni przynależnych do różnych grup wiekowych może być cennym źródłem informacji na temat potencjału i „talentu" skokowego zwierzęcia (Lewczuk i in., 2006; Nascimento de Godoi i in., 2014). Jak podają Lewczuk i Ducro (2012) oraz Lewczuk (2017),

w grupie koni charakteryzujących się predyspozycjami do skoków odnotowano np. większą powtarzalność cechy wysokości unoszenia kończyn przednich nad przeszkodą w porównaniu z tylnymi oraz powtarzalności cechy pozycji głowy względem kłębu wynoszącą 0,45 i względem zadu wynoszącą 0,48. Prawidłowa aktywność głowy oraz mięśni szyi pełni istotną funkcję podczas wszystkich etapów skoku. Pomaga między innymi w skupieniu uwagi zwierzęcia przed przeszkodą oraz w utrzymaniu równowagi podczas jej pokonywania. Również zdaniem Maršálka i in. (2010) stopień zgięcia kończyn w poszczególnych stawach, a przede wszystkim uniesienie kończyn przednich nad przeszkodą, stanowią najistotniejsze dane dla prognozowania potencjału i predyspozycji skokowych młodego konia.

Celem pracy była analiza wpływu roku próby, wieku i rasy na oceny za skoki luzem wystawiane podczas Kwalifikacji do ZT, przez Kierownika ZT i Komisję, w ramach stacjonarnego treningu ogierów w latach 2011–2016.

Materiał i metody

Materiał badawczy stanowiły wyniki oceny skoków luzem 74 trzy- i czteroletnich ogierów hodowli polskiej i zagranicznej, które ukończyły stacjonarne próby wierzchowe w Zakładach Treningowych w latach 2011–2016. Analizowaną cechą były oceny wystawiane przez Kierownika ZT i Komisję podczas kwalifikacji i próby końcowej. Źródłem danych liczbowych do przeprowadzenia obliczeń statystycznych były materiały pozyskane z oficjalnej strony internetowej PZHK (www.pzhk.pl).

Wybór przedziału lat objętych badaniami podyktowany został faktem wprowadzenia w 2011 roku zmian w sposobie organizacji prób dzielności ogierów oraz przeprowadzaniem w sezonach 2017–2019 jedynie stacjonarnego treningu zaprzęgowego.

Zgromadzone dane poddano analizie statystycznej w celu określenia wpływu następujących czynników na wyniki ocen ogierów za skoki luzem:

1. Roku próby (2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016)
2. Wieku ogiera (3 i 4 lata)
3. Rasy – polski koń sportowy (sp), wielkopolska (wlkp), małopolska (m), oldenburska (old), holsztyńska (hol), inne. W kategorii „inne" uwzględniono pojedyncze konie ras: holenderski koń gorącokrwisty, belgijski koń gorącokrwisty, koń trakeński.

Zgodność rozkładu zmiennych z rozkładem normalnym weryfikowano testem Kołmogorowa-Smirnova (K-S test). Do określenia istotności różnic między średnimi wykorzystano testy nieparametryczny Kruskala-Wallisa i U Manna-Whitneya dla dwóch zmiennych. Zależność ocen uzyskanymi podczas Kwalifikacji i w próbie końcowej określono za pomocą współczynnika korelacji Spearmana.

Wyniki

Przeprowadzone analizy nie wykazały istotnych różnic między średnimi ocen wystawianych ogierom podczas Kwalifikacji i próby końcowej w poszczególnych latach (tab. 1).

Tabela 1. Średnie ocen za skoki luzem 3- i 4-letnich ogierów, które ukończyły stacjonarne próby dzielności w ZT w latach 2011–2016

Table 1. Average marks for free jumps of 3- and 4-year-old stallions which completed stationary performance tests in training centers in 2011–2016

	Rok Year	**N**	**Średnia** Mean	**SE**	**p**
Kwalifikacje Qualifications	2011	14	7,393	0,2927	0,81
	2012	15	7,633	0,1723	
	2013	9	7,222	0,3447	
	2014	14	7,214	0,2552	
	2915	6	7,333	0,2472	
	2016	16	7,406	0,1529	
	Razem Total	74	**7,385**	**0,0974**	
Kierownik Zakładu Treningowego Manager of Training Center	2011	14	7,286	0,2658	0,807
	2012	15	7,433	0,1609	
	2013	9	7,333	0,2041	
	2014	14	7,393	0,2412	
	2915	6	7,833	0,2472	
	2016	16	7,531	0,2258	
	Razem Total	74	**7,439**	**0,0937**	
Komisja Commission	2011	14	6,793	0,1734	0,47
	2012	15	6,847	0,1756	
	2013	9	6,867	0,165	
	2014	14	6,864	0,3156	
	2915	6	7,567	0,3018	
	2016	16	7,144	0,2548	
	Razem Total	**74**	**6,965**	**0,0999**	

Lata objęte badaniami charakteryzowało znaczne zróżnicowanie liczebności koni kończących próbę dzielności. W roku 2015 Zakład Treningowy ukończyło jedynie 6 ogierów, natomiast w 2016 roku najliczniejsza grupa liczyła 16 osobników. Najwyższe noty uzyskiwane przez ogiery odnotowano w latach 2015 i 2016.

Różnice między średnimi ocen uzyskiwanych za skoki luzem przez osobniki o różnej przynależności rasowej były istotne w przypadku not wystawianych przez Kierownika Zakładu Treningowego (p=0,044) i nieistotne w przypadku oceny wystawianych przez Komisję (p=0,075) i podczas Kwalifikacji (p=0,304) (tab. 2). Konie ras oldenburskiej i holsztyńskiej były najwyżej oceniane zarówno przez Kierownika Zakładu Treningowego, jak i Komisję.

Tabela 2. Średnie ocen za skoki luzem 3- i 4-letnich ogierów różnych ras uzyskane w stacjonarnych próbach dzielności w ZT w latach 2011–2016
Table 2. Average marks for free jumps of 3- and 4-year-old stallions of different breeds obtained in stationary performance tests in training centers in 2011–2016

	Rasa Breeds	**N**	**Średnia** Mean	**SE**	**p**
Kwalifikacje Qualifications	sp	31	7,581	0,1705	0,304
	wlkp	5	7,300	0,3742	
	m	16	7,063	0,2135	
	old	9	7,389	0,2003	
	hol	7	7,143	0,1798	
	inne others	6	7,583	0,3005	
	Razem Total	74	**7,385**	**0,0974**	
Kierownik Zakładu Treningowego Manager of Training Center	sp	31	7,516	0,1475	0,044
	wlkp	5	7,400	0,3674	
	m	16	6,938	0,1700	
	old	9	7,944	0,2422	
	hol	7	7,714	0,3056	
	inne others	6	7,333	0,2789	
	Razem Total	74	**7,439**	**0,0937**	
Komisja Commission	sp	31	6,752	0,1604	0,075
	wlkp	5	7,460	0,4082	
	m	16	6,788	0,1688	
	old	9	7,533	0,1795	
	hol	7	7,343	0,3429	
	inne others	6	6,833	0,4232	
	Razem Total	74	**6,965**	**0,0999**	

Wartości średnich ocen ogierów wielkopolskich uzyskanych od Kierownika ZT i podczas Kwalifikacji były zbliżone i w obu przypadkach niższe od średniej ogólnej. Odmienne zdanie członków Komisji co do prawidłowości skoków w korytarzu przedstawicieli rasy wielkopolskiej (wlkp) spowodowało, że średnia ocen ogierów tej rasy znacznie przewyższała średnią ogólną. Podobne zróżnicowanie sposobu oceniania miało miejsce w odniesieniu do ogierów małopolskich. W następstwie not uzyskanych od Komisji charakteryzująca je średnia przewyższała średnią ogierów sp, zaś

w efekcie ocen wystawionych przez Kierownika i podczas Kwalifikacji średnie koni małopolskich były niższe od średniej ogólnej.

Stacjonarny trening wierzchowy ogierów ras szlachetnych organizowany jest przede wszystkim na potrzeby selekcji trzylatków, jednak uczestniczyć w nim mogą także konie 4-letnie. Wczesne określenie przydatności użytkowej przyspiesza moment wykorzystania w hodowli najbardziej wartościowych osobników oraz pozwala skupić się na wdrażaniu do pracy treningowej koni z największymi predyspozycjami do sportu jeździeckiego. Nie stwierdzono istotnych różnic między średnimi ocen wystawianych za skoki luzem koniom trzy- i czteroletnim przez Kierownika Zakładu Treningowego, Komisję i podczas Kwalifikacji (tab. 3). Wartości średnich były zbliżone w przypadku ocen Kierownika ZT i Kwalifikacji, niższymi średnimi charakteryzowały się oceny Komisji. Różnica wieku nie przekładała się na rezultaty szkolenia ogierów w Zakładzie Treningowym.

Tabela 3. Średnie ocen za skoki luzem 3- i 4-letnich ogierów różnych ras uzyskane w stacjonarnych próbach dzielności w ZT w latach 2011–2016
Table 3. Average marks for free jumps of 3- and 4-year-old stallions of different breeds obtained in stationary performance tests in training centers in 2011–2016

	Wiek Age	**N**	**Średnia** Mean	**SE**	**p**
Kwalifikacje Qualifications	3 lata 3 years old	53	7,368	0,1136	0,85
	4 lata 4 years old	21	7,429	0,1930	
	Razem Total	74	**7,385**	**0,0974**	
Kierownik Zakładu Treningowego Manager of Training Center	3 lata 3 years old	53	7,443	0,1156	0,304
	4 lata 4 years old	21	7,429	0,1592	
	Razem Total	74	**7,385**	**0,0974**	
Komisja Commission	3 lata 3 years old	53	6,953	0,1277	0,942
	4 lata 4 years old	21	6,995	0,1458	
	Razem Total	74	**7,385**	**0,0974**	

Stwierdzono istnienie silnej korelacji między notami wystawianymi za skoki luzem przez Kierownika ZT i Komisję (tab. 4). Obliczone współczynniki korelacji wskazują na umiarkowany poziom zależności między wysokością ocen przyznawanych podczas Kwalifikacji a ocenami Kierownika ZT i niski z notami Komisji.

Tabela 4. Korelacje Pearsona między ocenami ogierów za skoki luzem wystawionymi podczas Kwalifikacji, przez Kierownika ZT i przez Komisję
Table 4. Pearson correlations between stallions' marks for free jumps given during Qualification, by Manager of the Training Center and by the Commission

Ocena Evaluation	**Kwalifikacje** Qualification	**Kierownik ZT** Manager of Training Center	**Komisja** Commission
Kwalifikacje Qualification	1	0,443**	0,276*
Kierownik ZT Manager of Training Center	0,443**	1	0,602**
Komisja Commission	0,276*	0,602**	1

**Korelacja istotna na poziomie 0,01 (dwustronnie).
**Correlation is significant at 0.01 level (2-tailed).
*Korelacja istotna na poziomie 0,05 (dwustronnie).
*Correlation is significant at 0.05 level (2-tailed).

Omówienie wyników

Niska oraz zróżnicowana liczebność koni kończących próby dzielności na przestrzeni lat objętych badaniami mogła wynikać z ich nieodpowiedniej organizacji, wprowadzania zmian w systemie oceny ogierów, co dodatkowo przekreśla możliwość porównania jakości osobników między rocznikami, oraz wzrostu kosztów związanych z uczestnictwem w próbie (Kaproń, 2001). Niewielkie stawki koni w ZT mogły także stanowić konsekwencje problemów kadrowych. Obecność wykwalifikowanego personelu do obsługi i pracy ze zwierzętami stanowi czynnik istotnie wpływający na podjęcie decyzji o wysłaniu młodych ogierów do Zakładu Treningowego.

Geringer i in. (2006) oraz Kamieniak i in. (2016) wykazali statystycznie istotny wpływ rasy na wyniki uzyskane przez ogiery w ZT. Zdaniem autorów w próbie dzielności najwyżej klasyfikują się konie ras zagranicznych, a w pogłowiu krajowym konie rasy polski koń sportowy (sp). Wynik ten w odniesieniu do koni sp wydaje się zrozumiały z uwagi na fakt, że celem tworzenia rasy było pozyskiwanie koni odznaczających się predyspozycjami do sportu jeździeckiego. Hodowla ras małopolskiej i wielkopolskiej do lat 80. XX wieku ukierunkowana była na uzyskanie zwierząt w typie kombinowanym, zaprzęgowo-wierzchowym. Zastanawiająca wydaje się znaczna rozbieżność w ocenie koni sp między Kierownikiem Zakładu Treningowego (wynik powyżej średniej ogólnej) a Komisją (poniżej średniej ogólnej) (tab. 2), biorąc pod uwagę, że ocena zarówno podczas Kwalifikacji, jak i Kierownika ZT plasowała konie rasy polski koń sportowy tuż za końmi ras zagranicznych. W następstwie not wystawianych przez Komisję średnie omawianej cechy dla rasy sp przyjęły wartości najniższe spośród porównywanych grup rasowych. Niekiedy na wynik końcowy wartościowego ogiera wpływa gorsza „forma dnia", jednak liczebność analizowanej grupy wyklucza możliwość uznania zasadności takiego argumentu.

Pietrzak i in. (2000), Janczarek (2006) i Geringer i in. (2006), dokonując porównania przydatności użytkowej przedstawicieli rodzimych ras półkrwi, stwierdzili prze-

wagę ogierów sp nad wielkopolskimi i małopolskimi w zakresie predyspozycji do skoków przez przeszkody.

Jak podają Kamieniak i in. (2016) oraz Drewka i in. (2013), analiza wyników prób dzielności wykazuje wyższość not uzyskiwanych przez ogiery hodowli zagranicznej w stosunku do koni hodowli polskiej. Zdaniem Krzyżanowskiego (2009) polska hodowla plasuje się na odległym miejscu w rankingu światowej hodowli koni sportowych. Przez wiele lat priorytety polskiej hodowli różniły się znacząco od priorytetów hodowli Europy Zachodniej. Przed laty, kiedy hodowla w Polsce prowadzona była dwukierunkowo w sektorze państwowym, selekcję przeprowadzano w stadninach, natomiast w przypadku hodowli terenowej niemal wszystkie rodzące się osobniki wpisywane były do ksiąg, i uznawano prawie wszystkie ogiery. Brakowało ostrej selekcji, konsekwencji i braku sentymentów w hodowli (Cuber i Stasiowski, 2011). W negatywny sposób na wielkość postępu hodowlanego w populacji koni szlachetnych wpływał również brak miarodajnego systemu oceny użytkowości oraz częste zmiany metodyki oceny zwierząt.

Rozbieżność wysokości not za skoki luzem pomiędzy momentem Kwalifikacji a końcową oceną Komisji mogła być wynikiem zaostrzenia kryteriów oceny uzasadnianych wzrostem umiejętności i doświadczenia nabywanego przez konie podczas 100-dniowego treningu. Pojawiające się rozbieżności w ocenie ogierów mogły również wynikać z niejednorodnego sposobu przeszkolenia osób wchodzących w skład komisji sędziowskiej. Każdy sędzia oceniając młode konie powinien dysponować profesjonalną wiedzą na temat charakterystyki istotnych cech techniki skoku, poziomu wymagań adekwatnych do wieku zwierzęcia, a także każdorazowo obiektywnie oceniać oglądany przejazd przez korytarz z przeszkodami bez porównywania ze sobą przejazdów kolejnych osobników. Jak podaje Szaszkiewicz (2009), sędziowie zazwyczaj wystawiają noty, których wartości oscylują wokół mediany posiadanego do dyspozycji zakresu ocen. Zdaniem Lewczuk i in. (2004) dyskusyjną kwestią jest miarodajność oceny koni warunkowana kompetencjami, doświadczeniem oraz osobistymi preferencjami członków komisji oceniającej zwierzęta. Zachowanie pełnego obiektywizmu oceny może zostać również zaburzone przez prywatne kontakty z właścicielami i hodowcami. Według Janury i Dvořákovej (2004) niezależnie od poziomu posiadanych kwalifikacji zawodowych, analiza i ocena niektórych wzorców ruchu koni nie jest możliwa bez wykorzystania specjalistycznej aparatury. Również Pietrzak i in. (2006), zwracając uwagę na niedoskonałość oceny wizualnej wynikającą z subiektywnego postrzegania i niemożności dostrzeżenia istotnych szczegółów, podkreślają potrzebę dokonywania analizy zarejestrowanego obrazu oddawanych skoków, w celu pozyskania danych do obiektywnego określenia predyspozycji osobnika do skoków i wykorzystania tej wiedzy w pracy hodowlanej.

Porównywalne wyniki ocen skoków w korytarzu koni 3- i 4-letnich świadczyć mogą o zbliżonym poziomie wyszkolenia ogierów zgłaszanych do kwalifikacji do ZT, jak również kończących trening.

Istnienie silnej korelacji między notami wystawianymi za skoki luzem przez Kierownika ZT i Komisję potwierdza wagę oceny Kierownika ZT, który obserwując konie przez cały okres treningu posiada pełną i obiektywną wiedzę na temat ich

możliwości. Ocena wystawiana podczas Kwalifikacji jest wypadkową opinii Kierownika ZT, przedstawiciela PZHK lub OZHK/WZHK, co najmniej jednego z członków komisji oceny i lekarza weterynarii ZT. Jak podają Czerwińska i in. (2008), ocena Komisji w odróżnieniu od oceny Kierownika Zakładu Treningowego obserwującego ogiery podczas całego okresu przygotowawczego dotyczy wyłącznie dnia próby, która będąc dla młodego konia źródłem stresu może negatywnie wpływać na końcowy wynik jego oceny. Cechy psychiczne przekładają się w znaczący sposób na wyniki uzyskiwane przez zwierzęta zarówno w próbach użytkowości jak i podczas startów w sporcie jeździeckim. Negatywny wpływ na efektywność użytkowania wynika z psychosomatycznych powiązań między zmęczeniem a kondycją i wydolnością fizjologiczną (Geringer i in., 2001). Również zdaniem Sapuły i in. (2005) istnieją wysokie korelacje pomiędzy wynikami prób dzielności a zróżnicowanym poziomem pobudliwości nerwowej wpływającym na zachowanie i reakcje koni. Jednokrotna ocena, jak ma to miejsce w przypadku Komisji, może być obarczona dużym błędem pojedynczej obserwacji, dlatego umiejętność dokonania analizy biomechaniki i wiedza, w jakim stopniu trening może doskonalić poszczególne elementy podlegające ocenie, stanowi szansę zwiększenia jej obiektywizmu.

Podsumowanie

Analiza sposobu pokonywania przez młode konie przeszkód w korytarzu jest dla hodowców narzędziem wspomagającym i ułatwiającym wczesną selekcję zwierząt. Ocena skoków luzem stanowi istotny element w procesie określania wartości użytkowej i predyspozycji skokowych ogierów gorącokrwistych odbywających stacjonarny trening w Zakładach Treningowych. Analiza wpływu wybranych czynników na wysokość ocen za skoki luzem wystawianych ogierom podczas Kwalifikacji, przez Kierownika Zakładu Treningowego i Komisję podczas prób dzielności po zakończeniu 100-dniowego treningu w latach 2011–2016 wykazała:

– Brak istotnych różnic między średnimi ocen wystawianych ogierom podczas Kwalifikacji i próby końcowej w poszczególnych latach.

– Istnienie istotnych statystycznie różnic w ocenie skoków luzem ogierów różnej przynależności rasowej dokonywanej przez Kierownika ZT oraz brak istotnych różnic w przypadku ocen Komisji i podczas Kwalifikacji. Najwyższe średnie ocen wystawianych przez Kierownika Zakładu Treningowego i Komisję uzyskały konie ras zagranicznych – oldenburskiej i holsztyńskiej.

– Brak istotnego wpływu wieku ogierów na wysokość not za skoki luzem w przypadku ocen Kierownika ZT, Komisji i podczas Kwalifikacji. Różnica wieku nie wpływała w istotny sposób na stopień wyszkolenia koni podczas 100-dniowego treningu wierzchowego oraz na wynik próby końcowej.

– Niewielką i zróżnicowaną liczebność ogierów kończących ZT w poszczególnych latach przeprowadzanych prób. Małą liczebność ocenianych ogierów należy uznać za zjawisko niekorzystne, które skutkować może zmniejszeniem intensywności selekcji reproduktorów w Polsce.

Piśmiennictwo

Borowska A., Koza A. (2017). Analiza wyników czempionatów koni półkrwi w skokach luzem. LXXXII Zjazd Naukowy Polskiego Towarzystwa Zootechnicznego im. Michała Oczapowskiego. Streszczenia.

Cuber A., Stasiowski A. (2011). Holandia pachnąca…. końmi. Hodowca i Jeździec, 2: 6–10.

Czerwińska M., Mroczkowski S., Bohaczyk M. (2008). Porównanie zgodności ocena za skoki przez przeszkody ogierów półkrwi wystawionych podczas prób dzielności w Zakładzie Treningowym Biały Bór w latach 2002–2006. Rocz. Nauk. Pol. Tow. Zootech., 4: 9–13.

Drewka M., Monkiewicz M., Gulda D. (2013). The effect of the breed of warmblood mares on results obtained during stationary and field performance tests in Poland in the years 2001–2010. J. Cent. Eur. Agric., 14 (4): 1394–1401.

Ducro B. (2011). Relevance of test information in horse breeding. PhD thesis, Wageningen University.

Dudek S. (2011). Skoki luzem – część I. Klinika Świata Koni. Świat Koni, 3.

Gerber Olsson E., Árnason T., Näsholm A., Philipsson J. (2000). Genetic parameters for traits at performance test of stallions and correlations with traits at progeny tests in Swedish warmblood horses. Livest. Prod. Sci., 65: 81–89.

Geringer H., Bek-Kaczkowska I., Banasiewicz E. (2001). Ocena behawioralna koni półkrwi, biegających na torze wyścigów konnych. Rocz. Nauk. Zoot., Supl. 14: 27–34.

Geringer H., Górecka A., Guzik E., Marcol. K. (2006). Wartość użytkowa koni startujących w dyscyplinie skoków przez przeszkody zarejestrowanych w Śląskim Związku Jeździeckim. LXXI Zjazd PTZ, Bydgoszcz, 18-20 września 2006, Streszczenia: 3–5.

Janczarek I. (2006). Ocena współzależności między wybranymi wymiarami biometrycznymi ogierów półkrwi a parametrami ich skoków swobodnych. LXXI Zjazd PTZ, Bydgoszcz, 18–20 września 2006, Streszczenia: 3–10.

Janczarek I. (2007). Ocena współzależności między wybranymi wymiarami biometrycznymi ogierów półkrwi a parametrami ich skoków swobodnych. Rocz. Nauk. Pol. Tow. Zootech., 3 (4): 13–34.

Janicki B., Drewka M., Jończyk A., Krumrych W., Kaczmarek K. (2015). Assessment of performance traits in breeding horses in the context of the operation of Training Stations in Poland. J. Cent. Eur. Agric., 16 (1): 197–207.

Janura M., Dvořáková T. (2004). Využití biomechaniky při analýze pohybu koně. In: Sborník referátů z mezinárodní konference „Aktuální otázky chovu koní v ČR“ MZLU v Brně, NH Kladruby nad Labem.

Kamieniak J., Sołtys L., Tietze M. (2016). Zmienność ocen ogierów półkrwi w zakładach treningowych w latach 2006–2015. Annales UMCS, sec. EE, Zootechnika, 34 (1): 33–44.

Kaproń M. (2001). Projekt modernizacji systemu wierzchowych prób dzielności ogierów półkrwi w zakładach treningowych. Rocz. Nauk. Zoot., 14 (Supl): 81–94.

Krzyżanowski R. (2009). Wykorzystać szansę. Hodowca i Jeździec, 3: 20–23.

Lewczuk D. (2017). Some remarks on repeatability and heritability of the bascule technique in jumping horses. J. Equine Vet. Sci., 54: 78–80.

Lewczuk D., Ducro B. (2012). Repeatability of free jumping parameters on tests of different duration. Livest. Prod. Sci., 146: 22–28.

Lewczuk D., Szarska E., Pietrzak S. (2004). An attempt at objectivization the halfbred stallions performance test in Poland. I. Eight-month test. Anim. Sci. Pap. Rep., 22: 287–296.

Lewczuk D., Słoniewski K., Reklewski Z. (2006). Repeatability of the horse's jumping parameters with and without the rider. Livest. Prod. Sci., 99: 125–130.

Martyniuk E. (2013). Ekspertyza na temat wpływu wprowadzenia w Polsce nowych regulacji dotyczących dostępu do zasobów genetycznych i podziału korzyści wynikających z użytkowania tych zasobów (ABS) w hodowli zwierząt wynikających z postanowień Protokołu z Nagoi o dostępie do zasobów genetycznych oraz sprawiedliwym i równym podziale korzyści wynikających z użytkowania tych zasobów do Konwencji o różnorodności biologicznej. Katedra Genetyki i Ogólnej Hodowli Zwierząt. Wydział Nauk o Zwierzętach SGGW oraz Instytut Zootechniki PIB, ss. 14–20.

Maršálek M., Blazkova K., Sedlackova M., Kasna E. (2010). Evaluation of improvement in jumping ability of young horses. J. Livest. Sci., 1 (1): 1–8.

Nascimento de Godoi F., Queiroz de Almeida F., Buranelo Toral F.L., Soares de Miranda A.L., Ramos Kaipper R., Garcia Bergmann J.A. (2014). Repeatability of kinematics traits of free jumping in Brazilian sport horses. Livest. Sci., 168: 1–8.

Olsson E. (2006). Multi-trait evaluation of Swedish warmblood stallions at station performance tests including field and competition records. Licentiate thesis. Swedish University of Agricultural Sciences, Uppsala 2006, 144: 1–20.

Pietrzak S., Krzyżanowski R., Strzelec K. (2000). Przydatność wierzchowa młodych ogierów półkrwi w świetle testu niezależnych jeźdźców. Chów i hodowla koni. Zesz. Nauk. PTZ, 50: 163–169.

Pietrzak S., Baranowska A., Strzelec K., Bocian K. (2006). Określenie parametrów skoków koni przez przeszkody typu stacjonata i okser przy użyciu komputerowej analizy obrazu. Rocz. Nauk. PTZ, 2, 4: 23–33.

Regulaminy prób dzielności: https://www.pzhk.pl/wp-content/uploads/pr_hodow_sp-2005_2016_08_26.pdf, https://www.pzhk.pl/wp-content/uploads/pr_hodow_mlp-2016.pdf, https://www.pzhk.pl/wp-content/uploads/pr_hodow_wlkp-2005.pdf

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1012, w sprawie zootechnicznych i genealogicznych warunków dotyczących hodowli zwierząt hodowlanych czystorasowych i mieszańców świń, handlu nimi i wprowadzania ich na terytorium Unii oraz handlu ich materiałem biologicznym wykorzystywanym do rozrodu i jego wprowadzania na terytorium Unii oraz zmieniające rozporządzenie (UE) nr 652/2014, dyrektywy Rady 89/608/EWG i uchylające niektóre akty w dziedzinie hodowli zwierząt (Rozporządzenie w sprawie hodowli zwierząt).

Sapuła M., Budzyński, Kamieniak J., Budzyńska M., Sołtys L., Mazurek M., Krupa W. (2005). Pobudliwość nerwowa ogierów w teście 100-dniowym z uwzględnieniem przynależności rasowej. Annales UMCS Lublin, Sectio EE, XXIII, 18: 131–137.

Szaszkiewicz H. (2009). Bilans zysków i strat. Hodowca i Jeździec, 4: 18–21.

Thorén Hellsten E., Viklund Å., Koenen E.P.C., Ricard A., Bruns E., Philipsson J. (2006). Review of genetic parameters estimated at stallion and young horse performance tests and their correlations with later results in dressage and show-jumping competition. Livest. Sci., 103: 1–12.

Zatwierdzono do druku: 12 VII 2022

Katarzyna Sochacka, Jacek Łojek, Anna Albera-Łojek

SOME FACTORS INFLUENCING EVALUATION OF FREE JUMPING IN STATIONARY PERFORMANCE TESTS OF STALLIONS

SUMMARY

The aim of the study was to assess the influence of the test year, age and breed on the results of the grades in free jumping issued to stallions during Qualification for the Training Test, by the Manager of the Training Center and the Judging Committee during the stationary tests of stallions in 2011–2016. The research covered 74 three-year-old and four-year-old stallions of warmblood breeds. The study used the notes issued during the Qualification for the Training Center and after the final test (assessment by the Manager of the Training Center and the Judging Committee). The trial year had no significant effect on the grades during the Qualification, the grades of the Manager of the Training Center and the Judging Committee, nor did the age of the horse. Breed

turned out to be a factor determining the statistically significant differences only in the opinion of the Manager of the Training Center. A highly significant correlation occurred between the assessment during the Qualification and the assessment of the Manager of the Training Center in the final test, as well as between the assessment of the Manager of the Training Center and the assessment of the Judging Committee.

Key words: free jumping, stationary performance tests, warmblood stallions